

Romba dönti a terrortámadás a világgazdaságot (is)?

Inotai András

A szeptember 11-i terrortámadás nemcsak az USA szimbolikus hatalmát is jelző épületek ellen irányult. Egyes elemzők szerint alááshatja a világgazdaság normális működését és példátlan recessziót és csődhullámot, mi több pénzügyi összeomlást indíthat el.

A VKI véleménye szerint teljességgel ez a folyamat sem zárható ki, amennyiben:

- (a) a terrorhullám tovább folytatódik és jelentős gazdasági következményekkel jár;
- (b) olyan amerikai visszacsapásra kerül sor, amely az erőszakos cselekmények eskalációjához vezet;
- (c) közvetlen vagy közvetett hatásokra arab-izraeli (közel-keleti) háború tör ki.

Ma azonban azt tartjuk valószínűnek, hogy a fenti fejleményekre nem kerül sor, illetve a várható amerikai válaszlépés az ellenőrizhető határokon belül tartja a konfliktusokat. Ebben az esetben **a világgazdaság meghatározó tartópillérei továbbra is biztosítják a piacok normális működését.** A legnagyobb veszélyforrást nem a terrortámadás közvetlen gazdasági következményei és költségei jelentik, hanem a világgazdaság növekedésének számottevő lefékeződését, sőt esetenként recesszióba fordulását előidéző tényezők jövőbeli viselkedése. Nem kétséges, hogy **a terrortámadás némileg felerősítheti a recessziós irányzatokat, és a korábban gondoltnál néhány hónappal későbbre, vagyis a jövő év első negyedére-felére halaszthatja a világgazdaság újraélénkülését, de a meghatározó gazdasági folyamatokat nem befolyásolja lényegesen.** A konkrét

károknál nagyobb hatással lehetnek a jövőbeli fejlődésre a **társadalomlélektani következmények.** Az nevezetesen, ha az amerikai lakosság nagy része a tőzsde tetemes árfolyamzuhanásából arra következtet, hogy máris olvadó megtakarításait sürgősen más befektetési lehetőségekbe kell átirányítania. A tömeges méreteket öltő részvényeladások elvileg a mélybe vihetik a tőzsdét, de ezt a tendenciát sem az újra megnyitott nyugat-európai tőzsdék viselkedése nem támasztja alá, sem az amerikai kormányzat nem nézné tétlenül. Ettől függetlenül valószínű, hogy a magánmegtakarítások egy része biztosabbnak tűnő befektetési formát fog keresni a következő időszakban, ami mindenekelőtt az arany, a műkincsek és az államkötvények és kincstárjegyek iránti kereslet megélénkülésében ölthet testet.

Azt sem tartjuk valószínűnek, hogy a nyugat-európai és a távol-keleti tőke tömegesen fordítana hátat az amerikai gazdaságnak, amelynek tetemes folyó fizetési mérlegét éppen e tőkeáramlások finanszírozták az elmúlt években. Egyfelől az amerikai gazdaság egészét nem érte érzékeny veszteség, versenyképessége továbbra is biztosított. Másfelől a tőkeáramlás földrajzi irányának lényegi megváltozásához az amerikainál jobb feltételeket kínáló alternatív tőkebefektetési lehetőségeket kellene felfedezni. Ezek pedig – a rendelkezésre álló szabad tőkék volumenét is figyelembe véve – nem láthatók.

Míg a bevezetőben rögzített keretfeltételek mellett a hektikus piaci ingadozások lecsillapodnak, nagyobb figyelem fordul a **középtávú fejlődés** felé. Ennek legfontosabb összetevői az alábbiak:

- (a) Az **olajárak** ugyan ismét eltávolodnak a 30 dollár/hordó körüli szinttől, de 2-3 dollárral magasabban fognak megállapodni, mint arra korábban számítottunk. Ennek inflációs hatása van a világgazdaságra.
- (b) Nem valószínűsítjük, hogy a vezető **biztosító és viszontbiztosító társaságok** tönkremennének (már csak azért sem, mert a biztosítási szerződések általában nem tartalmazzák a terrortámadás esetére szóló kompenzációt), de jelentős veszteségek árán jutnak csak ki a mai helyzetből.
- (c) A következő időszak vesztesei közé tartozik a **légiközlekedés**, a **turizmus** és a vele összefüggő szolgáltatások.
- (d) Minden területen **megnövekednek a biztonsági követelmények**, ami egyrészt kényelmetlenséget és időráfordítást jelent a társadalmak nagy része számára, másrészt pótlólagos igényt támaszt a nagyobb biztonságot kialakítani képes iparágak és szolgáltató tevékenységek (elsősorban az elektronika és információs technológia) iránt. Az utóbbi két síkon is érvényesül: a meglévő biztonsági rendszerek megerősített, esetenként túlbiztosítása formájában, valamint azáltal, hogy a nagy központi rendszereken belül az egyes cégek külön védelmet nyújtó decentralizált rendszereket fognak kiépíteni. Mindez természetesen **kétszeresen növeli a költségeket**, hiszen egyrészt újabb beruházásokat tesz szükségessé, amelyek terhére be kell építeni a termékek vagy szolgáltatások árába, másrészt pedig a decentralizált rendszer hatékonysága bizonyára elmarad a nagyobb, központi informatikai és tároló rendszereké mögött.

Összességében **mindenki a mainál jóval nagyobb biztonságra fog törekedni, ami meg fog jelenni a nemzeti költségvetések kiadási oldalán**. Úgy is fogalmazhatunk, hogy a GDP növekményének a korábbiaknál nagyobb hányadát fogja igényelni a biztonság. Ezt azonban az amerikai és a nyugat-európai társadalmak hajlandók lesznek megfizetni, akár a korábbiaknál kevésbé növekvő vagy éppenséggel néhány évig stagnáló reáljövedelem mellett is.

A **magyar gazdaságot** nem a terrortámadás következményei, hanem az egészében lanyha világgazdasági, mindenekelőtt pedig nyugat-európai konjunktúra érinti kedvezőtlenül. Kétségtelen azonban, hogy ez nem kell, hogy szükségszerűen és teljes egészében áterjedjen a magyar gazdaságra, hiszen – eltérően az egy évtizeddel ezelőtti helyzettől – **Magyarország nem nemzetgazdasági (nemzetállami) szinten, hanem döntően a transznacionális vállalatok világméretű hálózatának integráns részeként vesz részt a nemzetközi munkamegosztásban**. Ahhoz, hogy kedvező pozícióját meg tudja őrizni, és a lehető legnagyobb mértékben távol tartsa magát a kedvezőtlen következményektől, **három követelményt** kell teljesítenie:

- (a) **a termelés nemzetközi versenyképességének fenntartása**, ami a bér- és adópolitika számára egyaránt megfogalmaz feladatokat;
- (b) **a külföldi és hazai tőkebefektetések ösztönzése**;
- (c) végül, de nem utolsósorban **a megbízhatóság, az átláthatóság és a kiszámíthatóság minden eszközzel való erősítése**, és mindenféle tevékenységtől való tartózkodás, amely – megalapozottan vagy teljességgel alaptalanul – az országot akár politikai, akár gazdasági szempontból nem biztonsági, hanem kockázati tényezőnek tűntethetné fel.

* * * * *

A Világgazdasági Kutatóintézet új sorozatot indít útjára
Vélemények Kommentárok Információk címen.

Ebben az intézet munkatársai lényeges és aktuális világgazdasági kérdésekben fejtik ki véleményüket.